

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus De Virtutibus Moralibus, De Justitia Et Jure Et De
Contractibus

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDCCXXXIII.

VD18 90392159

Cap. II. De consensu ad valorem contractûs requisito.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40993

nere de rebus suis, nec voluisse mori intestatus, nec in re tanti momenti ludere, & joculari faciendo actum irritorium: & ideo merito censetur ex errore potius, quàm joco talem conditionem adjecisse, putando esse possibilem, & honestam, eoque fuisse animo, ut si impossibilem, vel turpem esse sciret, eam non apponeret, aut saltem eam non exigeret, si alias dispositio esset nulla.

Not. In ultimis voluntatibus pro non adjecta etiam habetur hæc conditio, *si non nups-erit.* L. 100. ff. de condit. & demonstr. Idque in favorem matrimonii, ut resp. augeatur. Sed postea Jure Codicis hoc restrictum est ad primas nuptias, ita ut in secundis hæc conditio vim habeat, & si contra facias, legatum amittas, authent. *Cui relictum*, Cod. de indicta viduit. Item hæc conditio, *si religionem non ingrediaris*, etiam pro non adjecta habetur ex authent. *de Sanct. Episcop.* cap. 37. in favorem religionis, qui est status majoris perfectionis. Hinc si mulieri relictum sint mille aurei, *si nups-erit*, ei tradi debent, licet religionem ingrediatur.

CAPUT II.

De consensu ad valorem contractus requisito.

Q. I. **Q**uam, & qualis consensus requiritur ad valorem contractus?

Resp.

Resp. Ex communi consensus debet esse 1. Verus seu internus, & mutuus, ut patet ex ejus definitione. Hinc non sufficit fictus, & merè externus, nam consensus fictus non est verus consensus; sicut homo pictus non est verus homo. 2. Debet aliquo signo externo exprimi, alioqui consensus unius non potest cognosci ab alio, nec proinde acceptari, & vicissim: sicque non possent convenire in idem... 3. Debet esse liber, & plenè deliberatus: nam sine plena deliberatione, seu advertentia nemo censetur velle suscipere in se obligationem ex genere suo gravem. Deinde quilibet contractus etiam latè sumptus debet esse actus simpliciter humanus.

Dices. Ergo ad nihil tenetur, qui contrahit fictè, hoc est, sine animo verè contrahendi, vel se obligandi.

Resp. Is 1. Peccat contra Justitiam, & quidem mortaliter in re gravi; & reus est mendacii perniciosi: nam in quolibet contractu utrimque obligatorio lex Justitiæ præscribit, ut uterque verè contrahat, & ne alter alterum decipiat. 2. Quamvis non obligetur directè, & immediatè vi contractus ficti, qui nullus est; tamen tenetur in conscientia ratione injuriæ alteri factæ impedire damnum, quod inde alteri oriri posset, & illatum resarcire, quia posuit ejus causam per injustam deceptionem. Imò tenetur tollere deceptionem ipsam, & verè contrahere, contractumque ut verum

implere, nam ex Justitia tenebatur verè contrahere, & sic injuriam fecit fictè contrahendo: ergo tenetur injuriam illam tollere, verè postea contrahendo; nisi tamen excusaret aliqua alia justa causa: quo casu semper damnum ex deceptione ortum resarciri debet.

Q. 2. *An consensus ex errore, vel dolo datus contractum invalidat?*

Not. 1. Error est iudicium falsum. Dolus malus est omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circumveniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibita. l. i. ff. de dolo malo.

Not. 2. Error, vel dolus potest esse 1. Circa substantiam rei, de qua contrahitur, ut si emas vitrum pro gemma; vel circa naturam contractûs, ut si consentias in contractum quem putas esse commodationem, cum sit locatio; vel circa motivum substantiale, seu principale contractûs, ut si Titio promittas mille aureos: quia putas esse consanguineum tuum, cum non sit. 2. Circa accidens, seu qualitatem accidentalem rei, contractûs, vel motivi principalis. Porro in multis contractibus ratio personæ se habet tantum accidentaliter, ut in venditione, &c. In quibusdam verò habet rationem, vel motivi substantialis, ut in donatione, & promissione liberali; vel substantiæ obiecti, ut in matrimonio.

Not. 3. Illud censetur pertinere ad substantiam

tiam rei in contractibus, ad quod ex communi hominum usu, vel dispositione legis præsumitur saltem implicite, & virtualiter restricta contrahentium intentio, ita ut illo sublato tolleratur intentio contrahendi.

Not. 4. Duplex est motivum contractus: unum intrinsecum, ac substantiale, quod est id, in quod voluntas primario fertur, dum contrahit, ut in matrimonio requisitio domini in corpus coniugis, in emptione acquisitio rei venditæ, &c. Et aliud extrinsecum contractui, estque causa tantum impulsiva ad contrahendum, ut nobilitas, divitiæ in matrimonio, &c.

Not. 5. Error, vel dolus potest esse antecedens, vel concomitans. Antecedens est, qui dat causam contractui, ita ut sine illo non fuisset initus. Concomitans seu incidens est ille, qui non dat causam contractui, sed solum alicui conditioni eius, aut circumstantiæ, in quantum scilicet sine illo contractus quidem fuisset, sed alia conditione, v. g. viliori pretio res fuisset empta, si aliquis defectus innotuisset.

Resp. I. Quilibet error, vel dolus circa substantiam rei, vel naturam contractus, vel motivum intrinsecum, ac substantiale invalidat contractum jure naturæ. *Est communis.* Quia deest consensus in aliquid substantiale, quod ignoratur: voluntas enim non fertur in incognitum, ex l. II. & 41. ff. de contrah. empt.

& l. 9. cod. de jur. & facti ignor. ibi: cum nullus sit errantibus consensus. At sine consensu circa omnia substantialia contractui, nullus est contractus, ut pote à libera voluntate dependens, ut constat ex ejus definitione. Hoc procedit, etiamsi error sit concomitans; quia illo posito non adest consensus substantialis, ob defectum cognitionis, cum non consentiant, qui errent: quid enim tam contrarium consensui, quam error? l. 15. ff. de jurisdic. at nihil subsistit sine eo, quod est de illius substantia.

Hinc 1. Si putarem tibi vendere agrum, & tu putares tibi donari, nulla est venditio, nam erratur in specie contractus. 2. Venditio vasis ærei pro aureo nulla est. 3. Nullum est matrimonium cum Berta, quæ putatur esse Titia. Item si quis falso putans matrimonium esse solubile, velit tantum facere contractum solubilem, & potius non contrahere, nullum est matrimonium. Si tamen intendens facere contractum solubilem, habeat simul voluntatem generalem faciendi contractum, quem alii faciunt, valet matrimonium vi illius consensus generalis, qui debet censerì absolutus, & efficax.

Resp. II. Si error, vel dolus sit circa qualitatem, & non det causam contractui, ex communi non irritat contractum: quia non tollit consensum circa substantialia. Unde si rem pluri emeris, quàm valeat, tenet contractus; sed venditor tibi restituere tenetur excessum pretii non

non solum supra summum, sed etiam supra illud justum, quo, sublato dolo, res vendita fuisset: quia excessus fuit dolo extortus, ideoque quoad illum facta est injuria. Nec contractus potest irritari à decepto; quia dolus, seu injuria non fuit causa contractus; & per restitutionem excessus pretii tollitur injuria, & deceptus constituitur in eo statu, in quo fuisset sublato dolo. Imò etiam si error, vel dolus circa accidentalia, vel causas quæ alliciunt aut avocant à contractu, det causam contractui, non invalidat contractum, ex l. 5. Cod. de inutil. Stipul. & l. 5. Cod. de Rescind. vendit. quia cum error, vel deceptio non sit circa substantialia, non impedit consensum substantialem, & sic perficitur essentialiter contractus. Accidentia enim, & extrinseca non tollunt substantiam rei. Idque patet in contractu matrimonii, quod juxta omnes valet, etiam si contrahatur cum paupere, eo quòd putetur dives. Nec refert, quòd si scivisses illam qualitatem, vel conditionem rei, non contraxisses; nam actus iste voluntatis, qui ob cognitionem talis conditionis futurus fuisset, non est actu nec virtualiter, & sic nihil efficit, nec impedit consensum actualem absolutum ac sufficientem: aliàs omnes ferè contractus nulli essent.

Error tamen circa qualitatem invalidat contractum, quando contrahens expressè vel implicite non vult contrahere, nisi objectum sit

qualitate affectum: nam tunc qualitas illa simul cum substantia rei ingreditur objectum substantiale contractûs: & non est voluntas contrahendi, nisi positâ illâ qualitate tanquam conditione.

Resp. III. Quoties error, vel dolus circa qualitatem, dans causam contractui, provenit à parte contrahente, contractus etsi validus potest rescindi pro voluntate decepti, si solubilis sit, unde non est omnino firmus. *Est communis.* quia decipiens injuriam facit, quam tenetur tollere, auferendo dolum, & restituendo deceptum in eum statum, in quo erat ante contractum, & sic reddendo omnia infecta, si deceptus velit. Deinde *fraus, & dolus cuiquam patrocinari non debent*, cap. 5. *de empt. ac* proinde deceptus habet jus dissolvendi contractum, & tollendi obligationem illam, si voluerit consensum revocare. Quare talis contractus decipientem absolutè, & irrevocabiliter, cum sit validus, nec habeat jus eum rescindendi: deceptum verò revocabiliter, & conditionatè tantùm, si nolit contractum rescindere: qui si velit stare contractui, tenetur deceptor excessum pretii pro merce vitiosa accepti reddere. Imò juxta De Lugo quando contrahens inculpabiliter decipit per deceptionem, quæ dat causam contractui, potest deceptus dissolvere contractum, quòd sensus taliter contrahentium hic est, ut nolint irrevocabiliter se obligare nisi stante veritate eorum, quibus

quibus alter contrahens inducit ad contrahendum.

Dixi, *Si solubilis sit*, nam iis, quæ constituunt statum ex natura sua firmum, & irrevocabilem, qualia sunt matrimonium, & professio Religiosa, voluntas naturæ rei, de qua agitur, accommodat se, & consentit absolutè, irrevocabiliter, & independenter ab aliis conditionibus, quæ non sunt de substantia talis contractus.

Si verò talis error, vel dolus dans causam contractui proveniat non à parte contrahente, sed aliunde ipsâ inficiâ, tunc non solum valet contractus ob consensum circa substantialia, sed etiam rescindi nequit à decepto. *Ita multi*, quia pars contrahens non fecit ei injuriam, unde nec tenetur restituere alium in priorem statum, ac libertatem, sed solum reddere excessum pretii, ut reponatur æqualitas. Deceptor verò tenetur refarcire damnum illatum, cum sit causa illius injusta.

Excipe promissionem gratuitam, & donationem liberalem: nam possunt revocari pro arbitrio decepti, si error, vel dolus circa notabilem quantitatem causam dederit, quamvis is non proveniat à promissario, vel donatario. Quia in illis pactis unus solum se sponte, & ex liberalitate obligat, ideóque pendet ab illius solius voluntate, ut pacto apponat conditionem, vel limitationem, quam voluerit, qualis est hæc, ut nolit obligari saltem irrevocabiliter,

si nota-

si notabilis sit error, vel mutatio. Aliud est de contractibus onerosis, seu reciprocis, qui pendunt à voluntate duorum sese mutuò obligantium, qui sic invicem obligari volunt, ut seculo errore circa substantiam rei, vel contractus, & dolo quolibet dante causam contractui, & ab altero contrahentium proveniente, rescindi non possint ab alterutro: alioqui sæpe nulla foret contractuum securitas, & pateret via innumeris litibus; nam facile alteruter sibi persuaderet se fuisse deceptum. Excipiuntur sponsalia, in quibus major libertas desideratur, eo quòd ordinentur ad mutuum amorem, & ad contrahendum indissolubile matrimonii vinculum.

Q. 3. An validus, ac firmus est contractus ex metu celebratus?

Not. Duplex est metus, levis, & gravis. Metus gravis, alius est absolutè gravis, alius respectivè. Metus gravis absolutè & qui dicitur cadens in constantem virum, est metus alicujus mali in se gravis, quo vir fortis commoveri solet: ut metus mortis, mutilationis, diuturni carceris, exilii, jactura omnium bonorum, amissio statûs, &c. Sive hæc mala immineant timenti, sive ejus liberis, parentibus, conjugis, vel consanguineis. Ad metum gravem revocatur metus reverentialis, seu timor habendi parentem, vel superiorem infensum,
si hæc

si hæc offensio putetur magna, diuturna, ac molesta, vel cum gravibus minis, aut verberibus conjuncta sit. Metus gravis respectivè dicitur, qui est alicujus mali, quod etsi non commoveat virum constantem, tamen foemina, vel seni, vel puero, vel homini meticuloso formidandum meritò videtur: nam hi omnes non minùs concutiantur levioribus malis, quàm viri fortes gravioribus. Porro ut metus censeatur gravis, necesse est, ut malum, quod timetur, verisimiliter immineat, alioqui vanus esset timor. Igitur metus gravis est quo timetur malum verisimiliter impendens, & grave, vel absolutè seu secundùm se, vel respectivè ad timentem. Metus verò levis est, quo timetur malum leve, vel grave, sed non verisimiliter impendens.

Resp. I. Contractus strictè sumptus, ex metu gravi injustè ad extorquendum consensum incusso factus, ex communi validus est. I. Jure naturæ: quia metus gravis non impedit voluntarium, ac liberum sufficiens ad peccatum mortale, quando non tollit usum rationis nec sufficientem deliberationem: voluntas enim non potest cogi quoad actus elicitos. Sic mercator cum plena advertentia rationis, & deliberatione voluntatis eligit ejectionem mercium potiùs quàm naufragium.

Nec obstat quod contrahens nollet contrahere, si metus abesset, nam, ut supponitur, verè consentit; & conditio nihil ponit in re, sed
relin-

relinquit absolutam electionem ad vitandum majus malum. Et verò hæc duo diversa sunt, *volo contrahere, & nollem contrahere, si metus abesset.* 2. Jure positivo, exceptis quibusdam, Prob. tum jure Canonico, cap. 2. *de iis quæ vi, &c. ibi: quæ metu, & vi sunt, de jure debent irritum revocari;* ergo sunt solum irritanda tum civili, l. 21. ff. *de eo quod metus causa, & l. ult. Cod. de his quæ vi, &c. ibi: venditiones, donationes, transactiones, quæ per potentiam extortæ sunt, præcipimus infirmari;* ergo ante sententiam non sunt irritæ.

Excipiuntur quidam contractus ex metu injusto facti, qui jure positivo sunt irriti scilicet 1. Matrimonium, cap. 15. *de sponsal.* 2. Professio religiosa, cap. 1. *de iis quæ vi, &c.* 3. Promissio dotis, vel ejus solutio, l. 21. ff. *de eo quod metus causa, &c.* 4. Promissio, vel traditio rerum Ecclesiæ, cap. 2. *de Furejur.* 5. Jurisdictio metu gravi extorta, ex l. 2. ff. *de judic.* 6. Juxta multos sponsalia metu extorta; quia sunt via ad matrimonium contrahendum, unde perfectam etiam libertatem sicut ipsum requirunt. Fieri enim non potest, ut quis promissione suâ obligetur ad actum invalidum nempe ad matrimonium, quod invalidè contrahitur à persona metu gravi compulsæ. Dubitatur de contractu factò cum pupillo per auctoritatem tutoris metu extortam.

Resp. II. Contractus factus ex metu etiam respectivè gravi injustè incusso ad extorquendum

dum consensum, juxta communem sententiam potest rescindi arbitrio metum passi, sicut dictum est de dolo, unde non est omnino firmus: quia qui metum injustè intulit, fecit alteri injuriam, quæ fuit causa contractûs alioqui non futuri: ergo tenetur tollere, ac resarcire injuriam, & omnia incommoda inde manantia, & læsum in priorem statum libertatis restituere, damnâque omnia compensare etiam ante omnem sententiam: ac proinde metum passus habet Jus recuperandi suam priorem libertatem independentem à sententia judicis. Potest tamen, si velit, stare contractui invito injuriante, cùm non sit per se irritus, & injurians non habeat jus eum rescindendi. Hinc qui metu coactus emit aliquid ab altero, potest contractum dissolvere, vel cogere venditorem ad standum contractui.

Imò tertius possessor tenetur reddere passorem metu injusto extortam, si hic eam repetat, ex l. 14. ff. de eo quod metûs causa, §c. quia revocato consensu res illa pertinet ad priorem possessorem, & non potuit ad alium transire, nisi vitio metûs affecta, & cum obligatione revertendi ad suum priorem Dominum pro ejus arbitrio.

Id totum locum habere docent multi, etiam si metus non à contrahente, sed à tertio incuteretur, idque jure naturæ: quia consensus per iniuriam extortus non transfert rem solidè, & irrevocabiliter, sed eo modo, ut maneat

neat Jus in rem, & non solum in personam, quæ iniuriam intulit; par enim non est, ut quis per iniuriam alterius Jus omne in rem suam omittat. Deinde ratione iniuriæ res est in priorem statum restituenda, ergo obnoxia est restitutioni ubicunque fuerit. Aliud est de errore, vel dolo circa qualitatem accidentalem proveniens à tertio: quia non impedit voluntarium perfectum circa substantialia. At metus à quovis incussus ad extorquendum consensum, reddit illum minùs voluntarium quoad substantiam. Cæterùm constat, contractum in tali casu posse rescindi auctoritate judicis, & dari actionem non solum in personam, quæ metum intulit, sed etiam in rem, ad quemcunque pervenerit, l. 9. ff. de eo quod metùs causa.

Dixi, i. *Metu gravi*, nam metus levis, etiam respectivè, qui in jure dicitur vanus, non præsumitur dedisse causam contractui, & ob hanc præsumptionem, & ne multiplicentur lites, in foro externo non admittitur exceptio, nec datur actio ad rescindendum contractum. Tamen si metus levis injustus verè dederit causam contractui, ita ut eo sublato non fuisset datus consensus, juxta multos potest in foro conscientia rescindi contractus pro voluntate metum passi: quia qui metu injusto, licet levi, extorquet consensum, facit alteri injuriam, quam proinde tenetur tollere, ac rescicere, restituendo coactum in priorem statum: unde

unde hic habet Jus ad hanc restitutionem, & redditionem rei suæ, si velit rescindere contractum.

Hinc qui metu iniusto sive gravi, sive levi, consensum extorsit, tenetur in conscientia restituere id, quod extali contractu accepit, si coactus velit, & insuper totum lucrum cessans, & damnum emergens compensare, cum per iniustam coactionem suam fuerit illius causa. Coactus autem tenetur vicissim accepta restituere, si contractui stare nolit; nam non habet justum titulum ea retinendi.

Dixi 2. *Metu gravi etiam respectivè*, scilicet ad fragilitatem talis personæ, ut docet communis, aut saltem longè communior sententia. Nam metus respectivè gravis idem præstat, quod metus absolutè gravis; homines enim meticulosæ indolis non minùs commoventur levibus malis, quàm viri fortes gravioribus: ideòque metus respectivè gravis involuntarium, seu repugnantiam æquè creat.

Dixi 3. *Injustè incusso*. Nam si metus fuerit justus, id est, de malo debito, quod alter jure inferre potest, contractus non potest rescindi à coacto: quia in illo nulla injuria intervenit, quæ sola rescindendi causa est.

Dixi 4. *Metu incusso ad extorquendum consensum*. Nam si metus fuerit alia de causa incussus ab alio tertio etiam injustè, contractus non potest rescindi: ut si quis in latrones in-

cidens, metu ne ab illis occidatur, vel spoliatur, alteri, qui injuriæ non est particeps, promittat pecuniæ summam, ut eum liberet, tenetur promissa complere. Quia tunc metus non est propriè causa contractûs, sed solum occasio; nec contractus est metu extortus: sed cum metus sit ob aliam causam injectus, adhibetur sponte contractus tanquam medium ad illum pellendum. Qui tamen metum illum injustè inculsit, tenetur ad restitutionem damnorum; nam est illorum prima causa, vel saltem occasio injusta, ex c. ult. *de injur.* Idem dic de metu à causa naturali, vel interna orto: nam talis metus citra omnem injuriam provenit, & à nullo alio quis ad contrahendum compellitur nisi à se ipso.

CAPUT III.

De iis, qui contrahere possunt.

Q. I. *Quinam generatim valide possunt contrahere?*

Resp. Si omnes, & soli usu rationis præditi, qui liberam habent bonorum administrationem, seu legitimam facultatem disponendi de illis. Quia cum contractus sit actus humanus, qui solum humano modo, id est, cum advertentia, & libertate fieri debet, requirit rationis usum; & cum sit actus, quo de re aliqua disponitur, requirit in contrahente liberam facultate-